

- * **wandelen en struinen over ongebaande paden**
- * **acties voor het behoud en de toegankelijkheid van voetpaden**
- * **wandelcentrum Nemoland Polen**

Waarom lid worden van Nemo?

Nemo is geen museum, maar een vereniging voor iedereen die houdt van wandelen, struinen, kuieren en zwerven. Voor vrijbuiters en flaneurs, pelgrims en landlopers, doorlopers en omlopers. Wandelen is niet alleen de gezondste manier van (traag) voortbewegen, maar ook de meest aardse manier van kijken en beleven: stapsgewijs en buiten de gebaande paden. Wandelen is een kunst...

Wat doet Nemo?

- * Wandelingen voor/door leden; elke week dagtochten en regelmatig wandelweekends, weken en excursies
- * Actiewandelingen voor het behoud en de toegankelijkheid van voetpaden
- * Experimentele wandelingen (struinen met theater, gedichten, nachtwandelingen)
- * Maken van wandelroutes en het inventariseren van knelpunten (Steunpunt Voetpaden)
- * Lobby voor een betere wetgeving en deelname aan het Wandeloverleg Noord-Holland
- * Voorlichting over wandelmogelijkheden en de rechten van de wandelaar
- * Wandelcafé Amsterdam en Pools Café in de Boomsspijker (Nieuwmarktbuurt A'dam)
- * Tijdschrift de Vrije Wandelaar
- * Aanbieden van vrijwilligerswerk, reïntegratietrajecten en stageplaatsen
- * Wandelcentrum *Nemoland* in Polen
  - verblijf voor Nemo-leden, wandelen, eten bij boeren en kunstenaars
  - meehelpen, vrijwilligerswerk, kinderactiviteiten, workshops en evenementen
  - studentenuitwisseling en stages,
  - projecten voor lokale ontwikkeling

Waar wandelt Nemo?

Nemo zoekt de onbekende voetpaden in de marges van het vergeten landschap: via sluiptwegen, achterommetjes, tuinpaden, grasdijken, boerenerven, stegen, jaagpaden, vrijerslaantjes, schapedriften, kerkepaden. Zelfs onder het asfalt en beton van de stad bloeit het stadslandschap waar de struiner zijn weg zoekt. Juist in de marges van het (stads)landschap, in het achterland, onland, de rafelranden en tussengebieden, ligt het verleden nog zichtbaar aan de oppervlakte en is de toekomst eerder zichtbaar dan elders. De tijd krijgt er meer dimensies en vormen; een wandelaar wordt in dit gebied een tijdsreiziger in een mythisch landschap!

'Niemand mag hier lopen...'

Nemo is Latijn voor niemand; zo heet elke wandelaar als hij zich laat verrassen door het toeval en zijn grenzen overschrijdt in het land van bordjes en prikkeldraad. Net als Odysseus, de stripfiguur Little Nemo en Captain Nemo van Jules Verne, wordt de wandelaar een ontdekkingsreiziger in Niemandsland waar alleen 'Niemand' mag komen, te voet naar een onbekende horizon...

Wandelaars horen bij het landschap

Onverharde voetpaden zijn niet alleen belangrijk voor wandelaars; ze zijn ook belangrijk als ecologische (verbindings)zone. Door te wandelen blijven paden behouden en daarmee de natuurwaarden beschermd. Voetpaden horen bij het cultureel erfgoed; door te wandelen lees je de geschiedenis en de verhalen van het landschap en de mensen die er liepen. Wandelen houdt de verhalen levend en schept nieuwe verhalen. Een landschap zonder (wandel)verhalen verkommert als een mens zonder geheugen...

Wandelen om paden open te houden

Tijdens wandelingen merk je dat steeds meer voetpaden afgesloten, opgeheven of geasfalteerd worden. Als recreant is de wandelaar welkom op uitgezette routes, maar als vrije wandelaar wordt hij vaak verjaagd door boze eigenaren, verbodsbordjes en snelverkeer. Eenvoudige voorzieningen als overstapjes en bruggetjes ontbreken. Nederland verhekt. Langs prikkeldraad en schrikdraad zoekt de wandelaar zijn weg. Nemo zoekt openingen waar anderen omlopen en laat zich niet weggagen door onterechte verbodsbordjes. Ook in de politieke wandelgangen en in de rechtszaal komt Nemo op voor de belangen van de wandelaar

Het hart van Nemo: wandelcentrum Nemoland

Omdat alle wandelingen in wezen rondwandelingen zijn rond een magisch middelpunt heeft ook Nemo een wandelcentrum. Het hart van Nemo klopt in het Poolse Reuzengebergte. Daar ligt Nemoland. Juist in Polen, omdat Polen staat voor het mooiste en onbekendste wandeland van Europa. Juist omdat Polen eeuwenlang het achterland van Europa was, vergeten, van de kaart geveegd, laat het landschap zich lezen als een verhaal, waarin de wandelaar ook zijn eigen verhaal kan terugvinden. Wandelaars zijn welkom in Nemoland om dit wonderlijke Polen te ontdekken.

Tuinparkwandelingen

In de vorige Vrije Wandelaar stond de oproep aan Nemoleden die in Amsterdam een volkstuin hebben, om mee te werken aan een wandeling door hun Tuinpark. Heel erg bedankt voor alle reacties!

Nemo is bezig om een inventarisatie te maken van alle bestaande wandelingen op tuinparken rondom Amsterdam. Aan de hand daarvan zal Nemo deze wandelroutes proberen te verbinden met elkaar en met de stad. Het doel is om ook de tuinparken op te nemen in groene wandelroutes vanuit de stad. De bond van Volkstuinders, de koepel van alle tuinparken, heeft al medewerking verleend omdat de Tuinparken zich publieksvriendelijker moeten openstellen. Er zijn in dit wandelprogramma al drie wandelingen opgenomen. Dus nu de oproep aan (vrienden van) Nemoleden: heb je een tuin op één van deze complexen? Mogen we bij je langs komen? Of ken je iemand die een korte rondleiding kan geven, heb je misschien een atelier dat we mogen bekijken, of ken je een kunstenaar die dat zou willen doen? Wil je koffie/limonade schenken? Of wil je liever een gedicht voordragen..... Heb je andere suggesties? Bel Mathilde: 6817013

Zondag 14 mei Amsterdam West Brettenwandeling

10 - 16 uur - kosten: € 6

Vertrek om 10.00 uur met de bus naar Halfweg, vanaf busstation Marnixstraat. Vanaf Halfweg lopen we terug naar Amsterdam. We lopen het Laarzenpad door natuurgebiedje de Kluut, en door de ruige Brettenzone terug via het nieuwe en het oude Westerpark in Amsterdam. Een hele mooie groene wandeling, en zo dicht bij huis! We bekijken de Tuinparken: de Grote Braak, de Bretten, Sloterdijkmeer en Nut en Genoegen. We eindigen rond 16 uur in Nut en Genoegen, waar meerdere Nemoleden hun tuin zullen laten zien! En we eten soep bij Rita en/of Marion!

Zaterdag 10 juni Amsterdam Noord Schellingwoude wandeling.

10 - 16 uur - kosten € 6

Vertrek om 10 uur bij zwembad het Flevoparkbad. (eindhalte tram 14). Wandelen over de Schellingwouderbrug met weids uitzicht over het IJ. Aan de overkant van de brug, in Schellingwoude, lopen we eerst door een natuurgebiedje dat sinds 2005 toegankelijk is en dat aan weerszijden van de brug te vinden is. Daarna gaan we wandelen door de tuinparken de Molen, Tuinwijk, Rust en Vreugde, Wijkergouw en we eten soep bij Hennie in Kweeklust. Terug lopen we over de Oranjesluizen weer naar het Flevoparkbad.

Zaterdag 16 september Amsterdam Zuid Amstelwandeling.

10 - 16 uur - kosten € 6

Vertrek om 10 uur bij Metrostation Strandvliet. Hiervandaan lopen we langs het Ajaxstadion en een golfterrein naar de Tuinparken Vredelust, Ons Lustoord, en Dijkzicht. Erica zal ons Dijkzicht laten zien, en in haar tuin drinken we koffie/thee. We bekijken de speciale rozentuin. We wandelen door de groot Duivendrechtse Polder naar de Amstel. We bekijken Tuinpark Amstelglorie en lopen langs de Amstel terug de stad in..

WANDELCAFE IN DE BOOMSSPIJKER

Recht Boomssloot 52 – Amsterdam (bij metrostation Nieuwmarkt) - aanvang 20 uur – toegang € 2,-

NIEUWE OPZET WANDELCAFÉ: DE VRIJE INLOOP!

Een bonte avond met tussen de schuifdeuren verrassende optredens van Nemoleden.

Vaste bezetting: het Nemokoor, duo M&M, Ton Verkroos op de piano en ... altijd een toegift!

19 mei: toegift: De Mei van Gorter (met een korte introductie over Gorter en zijn werk)

23 juni: toegift: vooraf om 19 uur Wandeling door de Nieuwmarktbuurt met oude foto's

20 sept: toegift: Het ontstaan van Amsterdam: mythen, fotopresentatie, het kasteel van Aemstel, Lastage
Andere avonden:

21 april: Algemene Ledenvergadering Vereniging Nemo:

Jaarlijkse ledenvergadering met de vaststelling van de jaarstukken en het beleidsplan.

20 okt: Pools eet/filmcafé: De Poolse cultfilm Sami Swoi (Sylwester Checinski 1967)

Twee ruziënde boerenfamilies worden gedwongen het oosten van Polen te verlaten. Het toeval wil dat ze terecht komen op twee naast elkaar gelegen boerderijen.. Het is de beroemdste film van Polen geworden, opgenomen (vlakbij Nemoland) in Lubomierz. Jaarlijks vindt daar het belangrijkste filmfestival van Polen plaats.

5 jaar wandelen met Alies

Alies begon bij Nemo als buromedewerker. Twee keer organiseerde ze met veel succes de Voetpadendagen. Nadat ze een andere baan gevonden had, wilde ze blijven wandelen bij Nemo en verzond ze een eigen concept: 1x per maand een wandeling op zaterdag van ca. 15 km. via openbaar vervoer. Het werd een succes, vooral dankzij de trouw van Alies. Ook bij hevige regens en 1 deelnemer ging de wandeling door! Ze heeft een eigen netwerk van wandelaars en steeds meer mensen lopen mee. Na 5 jaar, 45 wandelingen en ca. 400 deelnemers gaat ze stug door. Het programma loopt weer door tot oktober met steeds nieuwe routes. Alies, namens alle leden en medewerkers ontzettend bedankt en maak er nog 5 jaar van!

Perureis: met Jaime naar de Machu Pichu!

De Wandelcafé-avond over Peru met onze mede-werker Jaime Arguedas Flores op 24 feb. was een groot succes! 25 mensen aan de Peruaanse eet-tafel. Het programma was zeer afwisselend, live muziek met Jaime op de gitaar, een prachtige fotopresentatie en een sjamanistisch ritueel. Er blijkt veel animo te zijn voor een Nemo-reis naar Peru, met Jaime als begeleider! Dat kan geregeld worden. Mogelijk zal er in de 2e helft van mei 2007 een 16 daagse reis georganiseerd worden. Bijvoorbeeld vanuit de oude Incahoofdstad Cusco een meerdaagse wandeltocht gelopen door de bergen. En vanuit Cusco een dagexcursie naar de Machu Pichu! Meer informatie volgt nog, maar ben je nu al enthousiast, geef dat dan door op het Nemokantoor!

Nemokoor: zangers gezocht!

Het Nemokoor zingt nu alweer een half jaar. De vaste kern bestaat uit 10 zangers. Het is een enthousiast en doortastend koor geworden, en niet bang voor optredens! Bij elk thema van een Wandelcafé-avond wordt een passend repertoire gezocht. En hoewel het in principe een koor is voor het (betere) Nederlandse repertoire, zingt het met gemak Jiddische en Spaanstalige liedjes! Het koor wordt professioneel begeleid door Ton Verkroos op de piano. Regelmatig dirigeert Willie Smit het koor, en helpt zij met het zoeken naar geschikt repertoire of ze maakt er een mooie tweede stem bij!

De komende maanden wordt het Nederlandse repertoire verder opgebouwd. Het koor oefent elke eerste vrijdagavond van de maand en soms de vrijdagavond voorafgaand aan een Wandelcafé-avond. Plaats: Nieuwmarktbuurt. Kosten: 10 euro per persoon per jaar, inclusief gebruik van de ruimte en drankjes. De kopieën en de zangbundel worden gesponsord door Nemo.

Korte wandelingen op zaterdag en zondag!!

Voor mensen die 20 km echt te lang, of het tempo op de zondagwandelingen te hoog vinden, is het mogelijk om op (bijna) elke laatste zondag van de maand de gewone zondagwandelingen mee te lopen, maar dan slechts 15 km. Met begeleiding van Mathilde. Niet in de zomermaanden. Ideaal voor de (tijdelijk) gekneusde voeten, maar ook voor vogelaars of fotografen! Data: 26 maart Tiengemeten, 23 april Biesbosch, 21 mei Oostvoorne, 24 sept Egmond. Eén keer per maand op zaterdag organiseert Alies een wandeling (ca. 15 km.) via openbaar vervoer.

Met Pinksteren weer naar St. Geertruid!

Het jaarlijkse Pinksterweekend in St. Geertruid in Zd Limburg is het stiefkindje van Nemo. Terwijl alle andere korte en lange weekends en weken altijd volgeboekt zijn, wil dit met St. Geertruid maar niet lukken. Eigenlijk zouden we het uit het programma moeten gooien, zoals we doen met weekends die niet kostendekkend zijn. Of we zoeken een andere locatie als er gemopperd wordt, zoals in Monschau of Heimbach. Maar op St. Geertruid wordt niet gemopperd! En wij vinden het zelf ook een heerlijke plek. Prachtige wandelingen door de Voerstreek, het Savelsbos, LAW het Pelgrimspad en Streekpad het Krijtlandpad. En 's avonds naar de ondergaande zon kijken op het terras. We blijven dus gewoon met Pinksteren naar St. Geertruid gaan, misschien moeten we het 'Het Witte Paard' noemen want zo heet het gehucht eigenlijk waar de accommodatie ligt. Dit jaar begeleid door Mathilde Andriessen. Dus ook kortere wandelroutes!

Amsterdamse Bachvereniging zingt Ein Deutsches Requiem van Johannes Brahms

"Selig sind, die da Leid tragen, denn sie sollen getröstet werden"
17 juni Westerkerk in Amsterdam
€ 3,- korting voor Nemo-leden

Een aantal Nemoleden zingen in het koor van de Amsterdamse Bachvereniging. Zaterdag 17 juni zingen ze Ein Deutsches Requiem van Johannes Brahms. Dit Requiem is geen katholieke mis. Brahms brak radicaal met deze traditie. De teksten van dit Requiem baseert hij wel op teksten uit de Bijbel, maar bieden troost en hoop voor allen die geliefden te betreuen hebben en stilstaan bij de eindigheid van hun eigen leven. Dit fenomenale werk voor 2 solostemmen, koor en orkest bestaat uit 7 delen en duurt ± 70 minuten. Brahms componeerde dit werk tussen 1861 en 1868. De eerste uitvoering van de complete versie vond plaats op 18 februari 1869 in het Gewandhaus Leipzig. Het oeuvre van Brahms is classicistisch van vorm maar romantisch van inhoud. Over vele van zijn werken ligt een waas van melancholie. Voor de uitvoering van dit klassieke werk moet een professioneel orkest van ± 50 musici ingehuurd worden. Vanwege de kosten zal de prijs van een kaartje rond € 19,- liggen, Stadspas € 17,-. De 70 koorleden moeten dit o.a. door kaartverkoop terugverdienen. Voor Nemo-wandelaars geeft Anton Broerse (bas) € 3,- korting per kaartje! Kaarten vanaf maandag 22 mei: tel.: 697.0259 of werk: 552.4531 abroerse@centrum.amsterdam.nl

Zondag 28 mei Parkendag Amsterdam.

Nemo heeft haar kantoor in het Westerpark dus zal deze dag meedoen met een theaterwandeling door het hele park. Op een ongebruikelijke manier krijg je informatie over het park, laat je onderweg verrassen!

Vrijwilligers gezocht!

Nemo wil de onvermoede talenten van Nemo-leden aanboren. Bijv. mensen die een wandeling willen bedenken en/of uitvoeren. We zoeken ook hulp op kantoor, DTPers, een troubleshooter voor computerproblemen en vrijwilligers voor Polen. Bel Nemo als je denkt dat je iets kan bijdragen aan de doelstelling van de vereniging.

WANDELEN EN DE LIEFDE

Veel Nemo-leden reageerden spontaan na een oproep om te schrijven over 'wandelen en de liefde'. We vroegen niet hun Nemo-relaties (en wat daaruit voortgekomen is) uit de doeken doen, maar we vroegen ons wel af in hoeverre wandelen en de liefde elkaar beïnvloeden en stimuleren. En dan niet zozeer de z.g. liefde voor de natuur of het landschap, maar wel verliefdheid en erotiek. Veel synoniemen van wandelen hebben affiniteit met de liefde (struinen vrijbuiten kroeglopen pallieteren hossen rauwdouwen dalven kuieren tippelen scharrelen dreutelen slenteren paraderen flaneren). Is wandelen eigenlijk niet in essentie een vorm van versieren? Wat gebeurt er op vrijerslaantjes? Bestaat er zoiets als een erotisch landschap? Lees en geniet!

Bert Berenschot

'..... dan moet je wel heel veel van elkaar houden' een liefdeservaring!

Mijn man zou een pelgrimstocht van 2 maanden naar Santiago gaan maken. Omdat hij self-supporting wilde zijn en alles dus op zijn rug mee moest sjouwen, kocht hij een lichtgewicht uitrusting: kleren, pannensetje, slaapzak, matje. Tot slot ging hij op zoek naar een éénpersoonstentje. Op een grote tenten-tentoonstelling viel zijn oog op een super lichtgewicht tentje, wat echter ook super klein was. Terwijl hij stond te kijken, hoorde hij iemand aan de verkoper vragen of je er ook met z'n tweeën in kon liggen. "Nou" zei de verkoper, "dan moet je wel héél veel van elkaar houden!" Na lang wikken en wegen kocht mijn man het bewuste tentje.

Een paar weken voordat zijn voettocht zou beginnen, besloot ik een weekje met hem mee te lopen. Ik leende her en der wat spulletjes en een rugzak. Maar om nou ook een tent mee te nemen, dat werd me te zwaar. Dus we besloten onze liefde op de proef te stellen en alleen dat super-kleine tentje mee te nemen.

- Kwam het doordat we de hele dag naast elkaar liepen en al onze ongemakken zoals blaren, zere rug en spierpijn met elkaar deelden?

- Kwam het door het naderende afscheid?

- Of kwam het toch door dat superkleine tentje, waarin we 's nachts lepeltje-aan-lepeltje lagen?

Onze liefde bloeide in ieder geval als nooit tevoren en wat was het afscheid nemen moeilijk na die week samen lopen (en samen slapen in dat kleine tentje)

Regien Borren

Winternacht

Om elf uur 's avonds halverwege Driebergen en Doorn uit de bus stappen en dan direct het bos in. Twee kilometer lopen is het naar onze stacaravan. Maar er is sneeuw gevallen en de volle maan staat in de winter zo prachtig hoog aan de hemel en werpt scherpe schaduwen van bomen en takken op de sneeuw. De nacht is nog jong en ligt als een avontuur voor ons. Uren dwalen we eerst door het bos en genieten op open stukken van maanverlichte sneeuwvelden. Je verbaast je erover dat de maan met zoveel licht zo stil is. En dan weer verder. We luisteren naar het gedempte geluid van onze voetstappen in de sneeuw. Zij is dan helemaal mijn geliefde én mijn stoere maatje. En belanden we dan uiteindelijk aan de verkeerde kant van het hek, dan klimt zij als ervaren klimster voor om over de afscheiding heen te komen. "Zet daar je voet neer en dan daar en spring.....". Zo komen we toch bij de caravan, ons warme huisje met de petroleumkachel. En liggen we in het uitschuifbed, dan is buiten nog steeds de vrieskou, de sneeuw op de sparren en dringt het onwezenlijk stille maanlicht nog steeds door de ramen naar binnen. Inderdaad, verliefdheid gaat ook over samen de mooiste dingen ondergaan.

Wandelen & Liefde

Het was zondag 8 december 2002 en het was een mooie zondag. De herfst was in zijn laatste fase en de bomen waren bijna kaal. Het was koud maar niet onaangenaam. De busjes waren op tijd vanaf het Amstel vertrokken en reden gezwind richting Amerongen. In de loop van de ochtend raakte ik in een geanimeerd gesprek met een vlotte vrouw van 43, die ik nooit eerder had gezien. Ze had kort blond haar en blauwe ogen. Na de middagpauze bij de horeca moest ik even op haar wachten, ze was nog binnen naar het toilet. Toch eens vragen hoe ze heet. De groep was al weer stevig doorgelopen zonder om te kijken. Ze heette Fleurien (pseudoniem (A.B.)). Ook een deel van de middag hebben we gezellig samen opgelopen. Op de terugweg in de blauwe bus was ze tegen mijn schouder in slaap gevallen. Bij het Amstel aangekomen zei ze: jij woont toch ook in Zuid-Oost? Ja, zei ik. Zou ik een stukje met je mogen meerijden, dan hoef ik niet op dat kouwe perron te wachten. Natuurlijk, zei ik, ik rijd wel even langs je huis. Ze woonde niet ver bij mij vandaan, het was maar een klein stukje omrijden. Ik stopte op de hoek van de straat. Zo, jij bent er, zei ik. Ietsje verder, zei ze. Ik gaf gas. Nog een stukje, vervolgde ze. Nu sta je precies voor m'n deur. Ze keek me van opzij aan en vroeg aarzelend of ik zin had nog even mee naar boven te gaan om een glaasje wijn te drinken. We waren die dag vroeg terug en ik had me voorgenomen op tijd thuis te zijn. Maar ik word niet elke dag door een leuke vrouw uitgenodigd. Dus ik achter haar aan de trap op. Ze bewoonde een klein niet ongezellig 3-kr.flatje. Ze haalde een fles wijn uit de keuken en begon wat kaarsen aan te steken. We namen plaats ieder op een hoek van de 3-zitsbank. Op tafel stond een schaalje pinda's. Ze vertelde dat het niet haar eigen flat was maar die van een vriendin, die een tijdje weg was. Ze moest haar eigen huis uit, want ze lag in een scheiding. Ik had de mijne net achter de rug. We keuvelden gezellig na over de mooie wandeldag, we dronken van de stevige rode wijn, terwijl op de achtergrond zachte muziek de zwijgende momenten opvulde. Weet je, Anton, begon ze. Ik vond jou wel de leukste man vandaag. De rest vond ik ongelooflijk saai. Ik spitste mijn oren en was op mijn hoede. Ze vertelde dat ze binnenkort de sleutels zou krijgen

van haar nieuwe flat in de Bijlmer. Maar er moest nog wel het een en ander aan gebeuren. Schoonmaken, behangen, schilderen en daarna verhuizen natuurlijk. Ze kon dan wel wat hulp gebruiken. Dat spreekt vanzelf, zei ik zo neutraal mogelijk. Ze schonk de glazen nog eens bij. In haar strakke blauwe jeans wiegde ze af en toe naar de CD-speler. Ze had dromerig blauwe ogen en loensde een beetje. De avond verstreek en ik had het zweverig gevoel op een gestadige stroom te worden voortgedragen. Na een tijdje zei ze: mag ik je misschien iets heel stoms vragen? Mag ik even heel dicht tegen je aankruipen? Natuurlijk, zei ik, gezellig! Voor ik het wist vlijde ze haar hele lijf tegen me aan. Ik sloeg mijn arm om haar heen en streelde met mijn vingertoppen haar ranke schouder. Ze zette haar glas op tafel en in één vloeiende beweging lag ze een seconde later op mijn schoot. Ik trok haar naar me toe en beroerde haar fluwelen lippen. Haastig kwam haar tong te voorschijn en ze lag te hijgen als een paard. Ze begon aan mijn kleren te sjorren. Het liep inmiddels tegen half tien. Mijn maag was behoorlijk gaan rammelen en ik weet niet wie die zondag de Nemo-soep gemaakt had, maar ook mijn darmen begonnen op te spelen. Ik heb nou geen zin meer in koken, zei ze, terwijl ze de pinda's en de glazen nog eens bijvulde. Ik was rozig van de wijn en het wandelen en toen ze na een tijdje zag dat er toch niks meer ging gebeuren, zei ze om vijf over tien: ik gooi je d'r uit. We namen teder afscheid. Een week later zag ik haar bij de C-1000. Ze stond bij de uitgang haar kassabonnetje na te tellen. Wat hadden wij laatst een gezellig avondje, begon ik. Ja, beaamde ze afwezig. Ik kan over 2 weken in mijn nieuwe flat, zei ze, en ze zwaaide met een dikke bos sleutels. Voor je verhuist moet je nog maar eens een keer bij me komen om te eten, zei ik. Die dag had ik op kantoor net mijn Kerstpakket ontvangen en daarin zaten spullen voor een Italiaanse maaltijd. Ik noteerde mijn adres en telefoonnummer op de achterkant van haar kassabonnetje. Buiten gaf ik haar nog een zoen en pakte mijn fiets. Toen ik wegreed zwaaiden we in het voorbijgaan. Bel maar als je tijd en zin hebt, riep ik. Al wie er belde: géén Fleurien. De tijd verstreek en ik heb haar nooit meer gezien.....

Anton Broerse

Wat was ik verliefd op Danny...

Hij deed mee aan een lange afstandswandeling en dan wil je wel eens automatisch naar elkaar toedrijven. Amerikaan, ja dat was wel een nadeel. Maar hij wilde heel graag door na die wandeling. Zijn vader woonde in Alaska en daar kon je er ook heel mooi op uit. Over een half jaar dan maar? Het halve jaar werd overbrugd met vurige brieven en lieve telefoontjes. Ik kocht een ticket en veertien dagen voor de vakantie kreeg ik een serieuze brief; hij wist het toch niet helemaal zeker. Weg al mijn dromen van ijsberen en kanoën langs gletschers. Nog even overwoog ik alleen te gaan, op de bonnefooi. Maar toen bedacht ik dat ik genoeg terug zou krijgen om een goede lichtgewicht tent te kopen en een retourtje Engeland. Op de eerste dag van mijn vakantie begon ik aan de Pennine Way over de waterscheiding van ons westereiland.

Drie weken later kwam ik in Schotland aan. Spijt? Niet langer dan vijftien minuten.

Anneke Hesp

Met de mantel der liefde.....

Tijdens de zondagse Nemo-wandelingen had ik ervaren dat een groep een grote diversiteit aan mensen oplevert en dat er altijd wel een gezellige gesprekspartner bij was. Verder had een groep het voordeel dat je je ook kon onttrekken aan de aandacht van anderen, want de andere wandelaars konden ook met elkaar optrekken. Een groeps-vakantie van een week is een stuk intensiever. De hele dag samen optrekken, ook als je iemand uit de groep niet zo leuk vindt. Samen eten en je er niet openlijk aan ergeren wanneer de groepsleden jou vergeten bij het delen van schaarse lekkernijen; zeurverhalen aanhoren en zelf niet al te veel vertellen om niet in dezelfde val te lopen, kortom: enthousiasme uitstralen en, soms aandacht fingeren. Voor een verliefd stel is het niet zo gemakkelijk om zich aan te passen aan de eisen die een groep aan deelnemers stelt. Probeer je maar eens aan de aan-dacht van de groep te onttrekken wanneer je met je kersverse geliefde over de heuvels van Polen rondloopt. Plotseling wordt je als stel een groep in de groep en trek je alle aandacht. Eigenlijk zou je je gevoelens voor elkaar niet al te veel aan de grote klok moeten hangen, het zou anderen kunnen irriteren. Die kunst is niet voor iedereen weggelegd.

Na een lange dag in de bergen van Zuid-Polen komen we bij de overnachtingsplek aan. Mathilde en een paar andere deelneemsters zitten op de bank voor de hut en heten ons welkom, we roepen iets vrolijks terug en horen nog net bij het doorlopen: "O ja, en jullie slapen op verschillende kamers, slaapzalen, niets aan te doen." Dat was nu net te veel voor mijn zeergeliefde. Moe, zere voeten, honger en dorst en net even te lang gelopen, net even een te stijl traject.... en dan deze boodschap die tot gevolg heeft dat hij vannacht niet zijn moede hoofd aan de borst van zijn geliefde neer zal kunnen leggen.... Dat was na alle ontbering van die dag te veel..... en de teleurstelling sloeg een diep gat in de goede stemming. Gelukkig losten twee begrijpende vrouwen het probleem gedeeltelijk op door aan te bieden ons samen op hun 4-persoonskamer te willen opnemen. Dat was tenminste een stap in de goede richting. Mijn lief bleef zich eenzaam voelen, met de nacht in het vooruitzicht waarin hij alleen moest slapen.

Toen ik naar bed ging zag ik dat hij er al in lag: een ronding onder zijn dekbed, maar geen reactie toen ik "welterusten" zei. Zijn rugzak was weg. Teleurgesteld zocht ik mijn eigen bed op. Daar werd ik tot mijn verrassing verwelkomd door een onderduiker. De hobbels in zijn bed was een keurig gedrapeerde stapel kleren en de verdwenen rugzak. We wachtten in spanning of onze kamergenotes iets op zou vallen en stelden ons voor dat we daarna onze plaats in de groep helemaal verspeeld hadden. In het donker kwamen de dames even later binnen. Zachtjes, om ons niet wakker te maken, slopen ze om het bed van mijn lief heen. Hij leek vast in slaap; de rugzak verroerde zich niet. Wij voelden ons twee stoute tieners die geen gelach mochten laten horen. We sliepen heerlijk tot we in de ochtend een rustig moment moesten afwachten waarin mijn lief onder het dekbed uitkon en met een run naar zijn eigen bed spurtte om daar de plek van de rugzak in te nemen.

We denken dat onze kamergenotes eigenlijk best weten hoe het is gegaan. We willen ze bedanken voor hun begrip en heffen bij deze de geheimhouding op. We gaan vast en zeker terug naar Polen, maar dan met ons tweeën.

Ineke - Alfons

Wandelaar zoekt geliefde...

Het mag natuurlijk nooit hardop gezegd worden, maar als je op zoek bent naar een (nieuwe) liefde, vind je die misschien wel op een wandeling van Nemo? Het zal wel ontkend worden. Genoeg vrienden, drukke baan, geen tijd voor een relatie.. Soms wordt er expliciet naar gevraagd aan de telefoon op het Nemokantoor. Wat voor mensen lopen er mee? Hoe oud? Ook mannen? Stellen?

Dan weet je al genoeg, die is op zoek. In gedachten zoek ik al een geschikte partner. Dan gaan ze mee, vaak elke zondag! Zeker haast! Dan weet ik al dat dit geen blijvertje is. En jawel, na een tijdje geen aanmelding meer, en hé, het is zeker die man /vrouw geworden want die loopt ook opeens niet meer mee. En dan hoor je wel eens wat fluisteren tijdens een wandeling zodat mijn vermoeden bevestigd wordt. Soms is er dan een jaar later weer een telefoontje: kan ik weer eens mee?

Zo heb ik bij Nemo ontelbare relaties zien gaan en komen. Hele korte en maar ook langdurige, met leuke Nemokindertjes. Jarenlang heb ik ze bijgehouden. Op een briefje. Die met die en die met die. Of streep weer door die. Daar ben ik mee opgehouden, teveel werk. Ik denk dat de gemiddelde wandelaar er niets of weinig van in de gaten heeft. Want Nemo is helemaal geen contactclub. Nemo is voor mensen die van wandelen houden en van gezelligheid!

Mathilde Andriessen

Graniet-rots uit het Reuzengebergte

Wandelen en vlooiën

Waarom mensapen niet wandelen

Mensapen hebben het maar makkelijk, vergeleken met hun achterlijke neefje, de mens. Een chimp of bonobo kuiert wat, zijgt neder en vlooit zich een ongeluk. Soms is dat niet voldoende en moet er met veel misbaar en borstgeroffel gerend worden, eindigend in wat rake klappen of beten. Als de hiërarchie dan bevestigd of opnieuw vastgesteld is, daalt de rust weer neder en zet men zich aan de dagtaak: vlooiën, vreten, poepen. Simpel en effectief. De mens daarentegen heeft een probleem. Enkele miljoenen jaren geleden moesten we zo nodig uit de bomen afdalen en op onze achterbenen gaan staan en lopen. Niemand weet nog zeker wat de voordelen waren en zijn, maar de nadelen kent iedereen: een leven lang lage en vooral vage rugklachten. Artsen en peuten leven ervan. Maar er is nog een probleem: als er zonodig gelopen moet worden, dient er ook een doel te komen. Aanvankelijk was dat het LAW Afrika - Europa, met ommetjes naar Azië en Amerika. Maar toen we die gelopen hadden, moest er een andere bestemming komen. Aanzetten hiertoe zijn er al in de Middeleeuwen, maar zeker sinds de negentiende eeuw is een befaamd object of gewoon de natuur het doel geworden. Sindsdien hebben we het geweten en wandelen we wat af als nieuwbakken toerist.

Toch is wandelen (en dan vooral in groepen) niet zomaar een doel in zichzelf. Zo is er eveneens het gezondheidsaspect en het ontsnappen aan de stad. Maar ook het sociale is van groot belang geworden. Er wordt wat uitgeruzied en herbevestigd tijdens een wandeling. Ook worden er vriendschapsbanden gesmeed en families bij elkaar gehouden op een weekendje Pieterpad. Chimp heeft geen boodschap aan Zuiderzeepad of de Veluwe. Een banaan of een lekkere termiet, daar heb je wat aan. En natuurlijk de liefde, want daar hebben we het over. De liefde is voor Bono een hapklaar brokje, zeker als je ook nog een alfaman bent. Een paar meter lopen of slingeren en het andere geslacht is al in het zicht. Arme mensen. Wij moeten (speed)daten, ons in een donkere en lawaaiige kroeg vervelen bij iemand die ons niet interesseert of elkaar op het werk lastigvallen. Echte liefde is daarbij schaars. We waren dus zo dom om uit de boom te vallen en te gaan lopen. Maar gelukkig niet alleen dat, we zijn ook nog eens niet-utilitair gaan lopen. Wandelen heet dat. Op die manier hebben we de ramp van het gaan lopen op twee benen enigszins teniet gedaan. We kunnen helaas niet meer als mensapen met elkaar omgaan, maar we hebben er de omweg van een wandeling voor teruggekregen. En op die wandeling moeten we hard werken. We dienen aan te tonen hoe viriel, sterk, grappig en intelligent we zijn. O ja, ook nog lief, aardig, gevoelig en nog zo wat. En dan krijg je ook nog te horen dat je de boom in kunt. Maar daar was het nou juist mee begonnen!

Maar we kennen bij Nemo ook het vrolijker einde van al dit labeur: tientallen relaties en zelfs enig nageslacht. Het is even werken, maar dan heb je ook wat. Wandelen is Wiedergutmachung van een reeds miljoenvoudig verjaard misdrijf. En de mensaap heeft het nakijken.

Vincent Rottier

Over wandelen en liefde

Hans van Paridon in zijn boek Van hoge hakken tot wandelschoenen. 25 jaar Twente Natuurtochten
Soms komt het voor dat de groep die alleen uit dames bestaat, mannen afschrikt. Vlak voor een wandeltocht van 5 dagen door Twente belde een man uit Dordrecht mij op om deel te nemen aan een groepstocht. Hij vroeg wat voor mensen er mee gingen en ik antwoordde eerlijk: "Er hebben zich tot nu toe 11 dames opgegeven". Hij schrok er kennelijk van en zei: "Bij nader inzien kan ik niet, ik heb die week een belangrijke vergadering". En bij een groeps-wandeltocht in Zuid-Limburg zei een deelnemer: "Hans heb je niet gezien hoe hij de hele dag om haar heen zwierf en pogingen deed om haar te versieren? Ik had inderdaad niets opgemerkt. Tijdens de tocht was ik meer bezig met het ontdekken van plantjes en vogeltjes en had daardoor nauwelijks tijd om te zien wat zich in de groep afspeelde. De man uit Twente en de vrouw uit Den Bosch zijn nu getrouwd en wonen in de Betuwe."

Dossier Wandelen over boerenland

Wandelaars en boeren

Grootste deel van het boerenland op slot voor wandelaars De moeizame verhouding tussen wandelaars en boeren

door Vincent Rottier

Stad en land: een slecht huwelijk

Wandelaar en boer hebben in Nederland een perfect wederkerige relatie met elkaar: De wandelaar heeft traditioneel niet zoveel op met de boer en omgekeerd is de situatie exact hetzelfde. Deze vergelijking kan zelfs nog verder worden doorgetrokken: Zoals de gemiddelde boer weinig lust zal bekruipen tot het belopen van de (stedelijke) herkomst-gebieden van de wandelaar, zo hebben weinig stadse wandelaars een innige relatie met boerenland. Weliswaar bestaat 57% van de activiteiten op het platteland uit wandelen en fietsen, maar slechts 7% van de wandelaars vindt agrarisch gebied het aantrekkelijkst om te lopen. En dat terwijl het platteland met dorpen nog 80% uitmaakt van de oppervlakte van Nederland. Een erg scheve verhouding tussen vraag en aanbod dus.

Een deel van de verklaring voor de stadse terughoudendheid ligt in de genadeloze stoomwals van de ruilverkaveling die over Nederland gedenderd is en grote delen van het boerenland reddeloos verwoest heeft. De Ruilverkavelingswet uit 1954 was immers vooral werkzaam t.g.v. grondbezitters en dan vooral boeren. Hierdoor is 60% van alle onverharde wegen opgeheven dan wel verhard. De Landinrichtingswet van 1985 zorgde ervoor dat o.a. recreatie eveneens aan bod kwam in de procedure. Maar ook nu blijft het van belang om de landinrichting goed te volgen, aangezien er nog steeds vele mogelijkheden zijn om paden (vooral over boerenland) aan de openbaarheid te onttrekken en/of te verharderen.

Maar ook voor de liefhebber is het Nederlandse boerenland slecht ontsloten, en openstelling zal alleen gebeuren als er economische belangen in het geding zijn. 'Gelukkig' zuchten veel boeren onder de Brusselse en Haagse regelgeving en dat biedt de mogelijkheid om met ze te onderhandelen over openstelling van hun land, zodat er wat kan worden bijverdiend. Dit kan op twee manieren:

1. agrotourisme: aanbieden van bedrijfsproducten, een kijkje nemen op het bedrijf en de mogelijkheid geven van overnachting en maaltijden.
  2. vergoedingen bij openstelling van het land voor wandelaars.
- Agrotourisme en groene recreatie worden door 2.500 Nederlandse boerenbedrijven aangeboden. Het probleem is echter dat zulks vaak slechts leidt tot een heen-en-weer op de oprijlaan, zonder verdere toegankelijkheid. En de wereld van de vergoedingen is niet weggelegd voor een sterfelijke, in tijdelijkheid denkende en eenmalig passerende wandelaar. Bovendien zijn de bedragen te laag om minder wanhopige boeren te verleiden tot openstelling van hun terreinen. Overigens draait niet alles om geld: Boeren stellen hun land ook open in de hoop op imagoverbetering.

De ervaringen van wandelaars met boeren (en omgekeerd) zijn overwegend negatief. Boerenland is in Nederland zo systematisch op slot gezet, dat daarover wandelen beslist geen optie is.

Om de (grond)rechten van de wandelaar

Een groot en blijvend probleem voor de wandelaar is zijn onbekendheid met de juridische regelingen omtrent toegankelijkheid. Velen schrikken al terug van een bordje Eigen Weg of een inrijverbod voor auto's. Laat staan dat men de relativiteit inziet van bordjes Verboden Toegang en andere fröbelarbeid of huisvlijt van boeren. Ook kan de wandelaar onmogelijk kennis bezitten omtrent de openbaarheid van elk concreet pad, een punt waarop de eigenaar altijd een enorme voorsprong heeft. En als dat niet werkt, dan helpen intimidatie en honden wel een pootje. De modale wandelaar koppelt immers een beschaafde instelling aan een enorme gezagsgetrouwheid, een combinatie die door boeren met graagte wordt uitgebuit. Maar een reëel probleem is de openbaarheid, althans de teloorgang daarvan. Veel gemeenten hebben geen enkele interesse in wandelpaden en sluiten zich maar al te makkelijk aan bij de argumenten van aanwonenden. En ook in de moderne landinrichting gaan nog veel oude voetpaden (kerkepaden) verloren in het geweld van de door boeren(organisaties)gedomineerde landinrichtingscommissies. Zit de landschaps- en milieusector (in of buiten de commissie) even te dutten, dan is er in alle stilte weer een pad verdwenen.

Argumenten van boeren om wandelaars te weren

In een steeds hoger tempo volgen de epidemieën bij dieren elkaar op. En natuurlijk zijn de 'geruimde' dieren de grootste slachtoffers. Maar ook de wandelaar is steeds flink aangepakt geweest, m.n. door een rigoureuze afsluitingsbeleid. Er zijn vele argumenten om boerenland voor wandelaars af te sluiten, onder te verdelen in

- insleep van dierziekten (door mens en huisdier) en verdere verspreiding
- verstoring van het vee, vooral zwangere dieren
- opjagen van vee door honden van wandelaars
- vertrappen van landbouw-producten
- beschadigen van veeweringen (door overklimming)
- vervuiling van het land, m.n. door picknickgedrag
- open laten staan van hekken
- angst voor massalere recreatie door ongewenst volk
- diefstal en vandalisme door anderen dan wandelaars.

De schadeargumenten zijn al ontelbare malen ontkracht. Met een minimum aan inspanning door eigenaren en routemakers kan de wandelende pitbull (maar ook de cross- en bromfietser) in toom worden gehouden. Klaphekken, gedragsborden, roosters, afvalbakken, beperkte parkeermogelijkheden en een goede aansluiting op openbaar vervoer doen verder wonderen. Overigens blijkt 90% van de boeren die hun land openstellen voor LAW's daar geen spijt van te hebben.

De argumenten op het gebied van dierziekten betreffen echter een lastiger en vaak ook wel reëel probleem. Deze zijn een belangrijk argument geworden in de strijd om toegankelijkheid. Rotkreupel (klauwzeer bij schapen en geiten, erg infectieus maar te vaccineren en goed te behandelen), leverbot (een leverworm bij schapen, afkomstig uit besmet gras) en neospora (een bacterie in hondenpoep die een abortusverwekker bij koeien is) scoren hoog op de emotieschaal, maar eenduidige cijfers van besmetting en schade zijn niet beschikbaar. Het lijkt of diverse ziekten, als privé-initiatieven van boeren, ineens opduiken als er teveel wandelaars aan de horizon verschijnen.

Anders is dit met erkende epidemieën als MKZ. Weliswaar hebben wandelaars part noch deel aan de uitbraak hiervan, maar als het dan zover is, wordt heel agrarisch Nederland officieel op slot gedaan uit angst voor verdere verspreiding via diezelfde wandelaars. En per ongeluk worden er soms wat teveel paden afgesloten. Daarnaast zijn er gevallen bekend van boeren die na afloop van de epidemie 'hun' (vaak openbare) paden maar afgesloten houden, meestal als vervolg op vroegere problemen met wandelaars.

Vogelgriep (de waardige opvolger van de vogelpest) scoort anno 2006 ook niet slecht. Als schijnmaatregel wordt de ophokplicht ingevoerd, terwijl het probleem ligt in de massaliteit en intensiteit van de Nederlandse dierenmishandeling, niet in het overvliegen van onwetende Siberische kraanvogels. Op deze manier worden zelfs biologische boeren, dieren en consumenten de dupe van de bio-industrie. En als er werkelijk een epidemie losbarst, dan zijn de voetpaden snel afgesloten. Ophokken van de wandelaar in ANWB-gecertificeerde wandelparken is nog zinlozer dan het vastzetten van pluimvee, maar des te beter voor de nationale gevoeligheden.

Boeren in de val

van de 'snelle' markt

Op het eerste gezicht lijken ze de voordelen te genieten van hun status: vrije heren die lekker buiten werken en een goed contact onderhouden met hun planten en dieren. Hun gebondenheid aan de grond geeft ze meer houvast dan de ontwortelde stedeling en ze hebben nog enig zicht op het productie-proces van waren. De werkelijkheid is schokkend anders. Veel boeren zitten klem tussen de kredietverstrekkers, de leveranciers van apparatuur, meststoffen en voedingsmiddelen en de (al dan niet Europese) overheid. Deze valt ze voortdurend lastig over mestoverschotten, uitbreidingsplannen en hygiëne. En de voordelen van de overheid zijn er ook nauwelijks meer, nu de landbouwsubsidies op de tocht staan. De boer is van beheerder tot vervuiler en zwart schaap, zeg maar dierenbeul, geworden; van agrariër tot agro-industrieel, de verwoester van het boerenland. Steeds grootschaliger moet het, ten koste van het landschap en het dier. Er zijn 450 miljoen landbouwdieren (voor het overgrote deel pluimvee) in Nederland, waarvan 95% in de bio-industrie. Bovendien rukt de stad steeds verder op en hoeven boerenkinderen ook al niet meer zo nodig het bedrijf over te nemen. O ja, vergeet de dierziekten niet, afkomstig uit verre, rare landen. Bijna begrijpelijk dat een argeloze voorbijganger de volle laag krijgt van de opgekropte agressie en overspannen zenuwen van deze apologeet annex slachtoffer van de markt. En als de overtreder ook nog een betwetende en discussiegrage katoenen wandelsok uit de Randstad is, dan zijn de rapen helemaal gaar

Probleemboeren rond Amsterdam

Rond Amsterdam, met zijn enorme recreatiedruk, zijn er voldoende

problematische gebieden en paden te vinden. Een zeer scherpe selectie:

- Holysloot. Wie kent hem niet, Boze Boer Bakker. Zijn liefde voor het land leidde tot een doorgaand wandelverbod, zelfs na afloop van de MKZ-epidemie. Na vernieling van bruggetjes en bedreiging van wandelaars met een geweer, dwong de rechter hem tot openstelling van het openbare (Zuiderzee)pad, zij het over een iets ander tracé.
- Belmermeer. Een prachtige ringdijk bij Broek, maar helaas ten dele niet openbaar en dus niet geheel te bewandelen. De boer toont aan wandelaars demonstratief een stier.
- De Horn. Pad langs de Vecht bij Weesp is ten dele openbaar, maar gezegend met veel privacy-beluste aanwonenden en boeren die wandelaars effectief op- en verjagen.
- Horstermeer. Zelfs op de openbare delen worden wandelaars bedreigd door aanwonenden. Een wandelrondje Horstermeer zit er voorlopig dan ook niet in.
- Mijdrecht-Uithoorn. Een schitterende –helaas niet openbare- grasdijk, waar wandelaars geen schaaap kwaad doen. Een zeer fanatieke boer ziet dat anders en scheldt wandelaars de huid vol.
- Geniedijk Abcoude-Nigtevecht. Slecht onderhouden door de plaatselijke boer, die wandelaars niet ziet zitten en lopen.
- Dorregeest. Moeilijke polders aan de westzijde van het Alkmaardermeer worden nog moeilijker door horeca-grootondernemer annex boer die geen enkele toegankelijkheid wenst.
- Markenbinnen. De enige rustige wandelmogelijkheid om (boven Wormerveer) een zeer drukke provinciale weg te omzeilen, wordt door de lokale boer tenietgedaan.

De successen: klompenpaden, knapzakroutes en swalkroutes

Het begon allemaal in het Noord-oosten: Kuierroutes in Overijssel, Swalkroutes in Friesland en Knapzakroutes in Drenthe. Oftewel wandelingen (met routebeschrijving) over boerenland, met als doel de stedeling kennis te laten maken met het boerenbedrijf en de boer wat extra inkomsten te geven. Een zeer succesvol initiatief, dat nog steeds wordt uitgebreid en nagevolgd. En nu ook in het midden van het land.

Zo zijn er sinds 2005 brochures van enkele wandelroutes te verkrijgen die alle door de Eem- of Gelderse Vallei lopen, deels over boerenland dat normaal gesloten is. Nou was dit altijd al een aantrekkelijk wandelgebied, maar de toegankelijk liet vaak te wensen over. Met de komst van deze zg.

Klompenpaden komt daar misschien enige verandering in, ook voor Nemo. De Kerstwandeling van 2005 ging al deels over het Snorrenhoefpad bij Achterveld in de Gelderse Vallei en in februari van dit jaar hebben we het Derde Erfpad gelopen, in de Eemvallei tussen Amersfoort, Soest en Eem. Hier zou weinig (aantrekkelijk) te wandelen zijn zonder de mogelijkheid om boerenerven te betreden. En deze zomer gaan we weer terug naar de Gelderse Vallei, met name in de buurt van Renswoude en Scherpenzeel. Het voordeel is hier dat diverse Klompenpaden te combineren zijn tot routes van de juiste Nemolengte. Rond Renswoude combineren we het Breeschoterpad met het Daatselaarsepad. In de omgeving van Scherpenzeel worden het er zelfs drie: Oudenhorsterpad, Broekerpapad en Dashorsterpad. Wie beide Nemowandelingen (en dus de vijf Klompenpaden) meeloopt krijgt gegarandeerd een andere kijk op de Grebbelinie en het Valleikanaal, overigens traditionele wandelgebieden van Nemo. De Klompenroutes zijn een uitgave van Landschapsbeheer Utrecht en kosten één euro.

Harenkarspel haat wandelaars

De Nemo-veteraan kent hem wel, het befaamde Rondje Waarland in West-Friesland boven Scharwoude en Oudkarspel. Makkelijk was het niet, dit vierkante en hoekige rondje, geteisterd door weer, wind en zeurboeren. Het laatste element speelde vooral op bij de noordoever van de Ringsloot. Hier wandelen betekende intimidatie van de aanwonenden, die soms de dijk fysiek onbeloopbaar hadden gemaakt. Maar het was (OVT) ook een openbare dijk, waar dus gewoon overheen gelopen mocht worden. Jaren gingen voorbij totdat in 2005 de zaak weer ging schuiven, omdat bewoners gingen aandringen op onttrekking van het pad aan de openbaarheid. De gemeente legde men het moede hoofd in de schoot. Aldus komt er deze maand een voorstel in de raad om de openbaarheid op te heffen. Vele wandelaars en hun organisaties hebben boos gereageerd op het voornemen van B&W. Het Rondje Waarland verdwijnt en ook wordt een toekomstige oost-west route door West-Friesland nog verder bemoeilijkt. De reactie van de gemeente was schokkend in zijn eenvoud. Kort gezegd kan van een rondwandeling ook wel een lijnwandeling worden gemaakt, dus van een verschraling van het wandelaanbod zou geen sprake zijn. En ook gewenste (oost-west) verbindingen kunnen best wel verlegd worden. Niets aan de hand, dus, en de onttrekking gaat gewoon door. Op 14 februari is er een commissievergadering geweest, waarop individuele en georganiseerde wandelaars (waaronder het Wandeloverleg Noord-Holland) zich tegen de plannen hebben uitgesproken. Het is nog niet duidelijk wanneer de beslissende raadsvergadering over dit onderwerp plaatsvindt.

Nemo actief voor een nieuw wandelpad vanuit Alkmaar naar de duinen

Tussen Alkmaar en de duinen bij Bergen ligt een uniek, eeuwenoud weidelandschap. Feiko van der Veen, al vanaf de oprichting actief Nemo-lid en tegenwoordig bestuurslid van Nemo, heeft de plaatselijke GroenLinks afdeling meegekregen met zijn wens om door dit gebied een nieuw wandelpad aan te leggen. Het gebied is heel geschikt om te wandelen. Het is nog tamelijk stil. De vergezichten zijn beroemd. Er is prachtig zicht door de open polder naar de beboste duinen en vanaf de hoge duinen de polder in. Het is het laatste complete kustlandschap in ons land dat nog rustig en gaaf is. Deze unieke natuurwaarden worden bedreigd. De gemeente wil de Huiswaarderweg doortrekken dwars door dit groene gebied aan de Westrand van Alkmaar. Dit is zonde van het mooie landschap. Niet doen dus, is het devies van Nemo en van GroenLinks. Wat eenmaal vernietigd is, krijg je nooit meer terug. Er is een aantrekkelijk alternatief. Natuurmonumenten werkt hiervoor plannen uit. Ook voor het aanleggen van een nieuw wandelpad begint zich een politieke meerderheid af te tekenen in beide betrokken gemeenteraden. Feiko heeft inmiddels ook al enkele boeren zover gekregen dat ze mee willen werken. Voor er echter een echte route ontworpen kan worden, moet nog wel een aantal hobbels genomen worden.

Gedeputeerde Schipper loopt Driemolenpad

Samen een groep van Groen Links Alkmaar en Nemowandelaars liep zondag 12 februari Gedeputeerde Schipper (CDA) vanuit de Alkmaarse Westrand naar de duinen. Hij volgt daarbij het Driemolenpad (*zie foto hieronder!*), een door GroenLinks ontworpen wandelroute. Schipper hecht groot belang aan wandelen vanuit steden naar natuurgebieden. Daarom was hij uitgenodigd om ter plekke polshoogte te komen nemen in de Bergermeerpolder, het open weidelandschap tussen Alkmaar, Bergen en Egmond aan den Hoef. Het gebied is helaas nog slecht toegankelijk voor wandelaars en fietsers. Met betrekkelijk simpele ingrepen kan hier verbetering in komen. Daarvoor is wel nodig, dat de gemeentes Bergen en Alkmaar samenwerken. De provincie kan hen ondersteuning bieden. Inzet van de wandelmiddag is het opstarten van een gezamenlijk project, dat ervoor moet zorgen dat er ook werkelijk minstens één openbaar toegankelijke wandelroute wordt aangelegd vanuit de Westrand naar de duinen bij Bergen.

Meer informatie op www.groenlinksalkmaar.nl

Feiko van der Veen

Op 23 feb. jl. plantte Feiko van der Veen (links) namens Groen Links en Nemo voor wethouder Binnendijk van Alkmaar een Beuk als een symbolische actie om de Bergermeerpolder te behouden.

Wandeloeverleg Noord-Holland

Het Wandeloeverleg Noord-Holland bestaat uit wandelaars die al dan niet als lid van een organisatie de wandelproblemen in de provincie willen aanpakken.

De problemen zijn groot en het overleg is klein, dus dient er sterk geselecteerd te worden. Toch is er een aantal belangrijke zaken aangepakt in de afgelopen jaren, zoals bovengenoemde ontwikkelingen in Harenkarspel en Boze Boer Bakker in Holysloot, die zelfs bakzeil moest halen bij zijn blokkade van het Zuiderzeepad. Ook worden de ontwikkelingen op wandelgebied besproken en nieuws uitgewisseld. En regelmatig wordt er een aktiewandeling georganiseerd.

De groep bestaat uit vrijwilligers en vergadert elke drie maanden een avond in Amsterdam. Tussendoor wordt er in een kleiner comité vergaderd als het specifieke onderwerpen betreft. Het overleg pakt op provinciaal niveau de zaken aan die landelijk worden behartigd door het Wandelplatform-LAW, maar is verder volstrekt zelfstandig en onafhankelijk.

Maar het grootste probleem is ook al genoemd: we zijn klein en het aantal problemen en bedreigingen is bijna oneindig. Je snapt het al, we zoeken nieuwe leden. Mensen die een variabele hoeveelheid tijd willen steken in vergaderen en vooral in het opkomen voor de (onverharde) wandelpaden. Heb je enigerlei capaciteit op dit gebied (dus iedereen): meld je aan bij Nemo.

Welkom bij De Voetstap

De Voetstap herstelt oude voetpaden rond Driebergen

Driebergen kent in het Langbroekerweteringgebied een aantal deels verdwenen oude paden. Een wandeling door het Langbroekerweteringgebied loopt vaak dood op een sloot, een weiland, een hek. De Voetstap wil die paden in oude glorie te herstellen. En ze willen een lans breken voor het maken van nieuwe verbindingen om deze paden aan te sluiten op andere (nieuwe) paden in het Langbroekerwetering- en Kromme Rijngebied. Op die manier kan je vanuit Driebergen het gebied te voet te verkennen maar ook langere wandelingen maken, naar Werkhoven bijvoorbeeld, of Cothen en Wijk bij Duurstede.

De Voetstap weet zich gesteund door veel inwoners van Driebergen. Omdat ze graag 's avonds een korte wandeling maken, of omdat ze graag langere afstanden te voet willen afleggen. Maar liever niet over al te gebaande paden.

Over het ontstaan van het Aderwinkelpad

Het zal een jaar of wat geleden zijn dat ik als verslaggever een stukje in het Utrechts Nieuwsblad bracht over De Voetstap, vereniging in oprichting. De oprichter streefde wat makkelijker wandelen na in het Langbroekerweteringgebied, onderaan de Heuvelrug. Daar zijn veel landgoederen opengesteld, maar meestal betekent dat een laantje op en neer lopen, of op zijn best een korte rondwandeling. Verbindingen tussen de landgoederen waren er weinig, zodat je nooit eens door kon lopen.

Het bleef daarna een tijd stil maar twee jaar terug riep de oprichter een groepje Driebergenaren bijeen om verder na te denken over De Voetstap. We kwamen tot een drietal prioriteiten: een bruggetje, een doorbraakje en restauratie van een eeuwenoud karrenspoor, waarlangs de Spakenburgse vissers vroeger hun vis vervoerden naar klanten voorbij de Kromme Rijn. We vielen met onze neus in de boter; de provincie (Utrecht) had een energiebedrijf verkocht en een deel van de opbrengst ging naar een wandelpadennetwerk.

De provincie wilde zichzelf op de kaart zetten na alweer een bedroevende opkomst bij de statenverkiezingen. Verder waren de werkgroep Krommerijnlandschap en Landschapsbeheer Utrecht (LBU) net actief geworden in ons gebied, met respectievelijk het herstellen van oude lanen en het verwezenlijken van klompenpaden. Waar zij dringend behoefte aan hadden was lokaal draagvlak en vrijwilligersuren. Sinds wij die rol op ons namen is het rap gegaan. De gemeenten werkten graag mee en er kwam geld voor aanleg-, openstellings- en onderhoudsvergoedingen uit verschillende potjes -met name Europese. Er kwam een prachtig bruggetje, een aantal nieuwe verbindingspaden werd opengesteld en hier en daar verschenen mooie nieuwe eikenhouten hekwerken. Eind vorig jaar sloegen we zelf de paaltjes en schroefden daar de bordjes van het Aderwinkelpad op en sindsdien wordt er flink op gelopen. Kortom: een succesverhaal dat we hopen voort te zetten met een vervolgroute de Heuvelrug op en de restauratie van de Veensteeg, dat een verbinding voor fietsers moet worden.

Er is wel een grote helaas in het verhaal geslopen. Na onderhandelingen met de grondeigenaar en pachter zou het Aderwinkelpad ook over landgoed Sterkenburg mogen lopen. Net voor het ondertekenen van de contracten besloot een LAW-clubje een wandeling over het landgoed in de Volkskrant te publiceren, waarna wandelaars groepsgewijs over de (nog) niet opengestelde paden gingen lopen en ook nog hekken open lieten staan. Dit heeft zoveel kwaad bloed gezet dat de eigenaren en pachters uiteindelijk van medewerking hebben afgezien. Dat kostte ons de mooiste aanvulling op de bestaande paden. Nu moet het Aderwinkelpad noodgedwongen veel langer over asfalt dan wij hadden bedacht. Kortom: misschien moeten LAW en Volkskrant zich realiseren dat fijne wandelingen soms onbedoelde gevolgen hebben.

Namens De Voetstap www.de-voetstap.nl,
Anthon Keuchenius (abumelle@xs4all.nl)

Verslag zondagwandeling

Nou, vandaag weer eens een zondagwandeling. Maar dit keer was het geen gewone wandeling maar we begonnen en eindigden bij Ettie thuis! We begonnen weer met lekkere koffie en thee met een koekje erbij. Daarna begonnen we al snel aan de wandeling. Het was een erg mooie wandeling door de Veluwe. Er waren 2 groepen die zich helemaal bij het begin al van elkaar afsplitsten, de rustige groep en de snelle. Er gingen maar een paar mensen mee met de rustige wandeling maar het was wel heel gezellig. Nadat we een aantal keren verkeerd zijn gelopen kwamen we bij de horeca aan waar ik lekkere chocolademelk met slagroom nam en de meeste andere mensen natuurlijk weer koffie. Maar na de horeca gingen we al snel weer op pad. Uiteindelijk kwamen we bij de schaapskooi uit. Dat is een soort grote stal met allemaal schapen die zorgen dat de heide niet te hoog wordt. Maar het was daar ook heel toeristisch. Eigenlijk wouden we meteen doorlopen maar Ettie zei dat Over een paar minuten de kudde terugkwam die nu ergens aan het grazen was. Niet iedereen had zin om te wachten maar de meeste mensen wouden blijven dus zat er niets anders op.... Dus gingen we aan de rand van de weg zitten en na een tijdje zagen we de kudde. Maar net iets te laat merkten we dat we precies tussen de kudde en de schaapskooi zaten. Maar het was al te laat....De hele kudde zag de schaapskooi staan en allemaal hadden ze weer zin om daar lekker te gaan slapen of zo waardoor ze in volle vaart door ons heen naar de schaapskooi renden, iedereen werd overgelopen en alle tassen werden opengehaald. Moet je je voorstellen! Een hele kudde schapen die zomaar over je heen loopt! Nou ja, uiteindelijk waren er geen gewonden maar we misten wel een lunchpakket. Gelukkig waren we bijna aan het einde van de wandeling. Dus naar een tijdje waren we weer bij Ettie. Bij Ettie kregen we lekker stokbrood met zelfgemaakte salade van Ettie en natuurlijk nemosoep. Daarna werd er door Ettie een verhaal voorgelezen uit het grote "jeugdboek". Jammer genoeg kon die niet worden uitgelezen want er waren mensen die met de trein terug moesten. Nou, al met al was het dus weer een geslaagde nemowandeling!

Machiel 12 jr.

Wandelbelangen in 2^e Kamer

Succes Nemo campagne voor betere wetgeving wandelaars

Na een jarenlange lobby voor het recht van overpaden en een betere Wegenwet voor het beschermen van voetpaden is het eindelijk gelukt het wandelen op de politieke agenda te krijgen. In november 2004 heeft Groen Links 2004 de initiatiefnota Wandel-offensief ingediend. In deze nota pleit Wijnand Duyvendak van Groen Links voor het recht op oeverpad en oversteek, aanpassing van de Pachtwet en Wegenwet, hogere vergoeding voor openstelling en opheffing van knelpunten. Wat gebeurde daarna?

20 mei 2005 debat met politici, terreinbeheerders en milieuorganisaties in het Nemo-Wandelcafé.

23 juni 2005 2e Kamer Commissievergadering Ver-keer en Waterstaat. Ministers wijzen voorstellen af.

16 sept 2005 brief van Peijs en Veerman. Weer wijzen de ministers alle voorstellen af. Commissie gaat het functioneren van de Wegenwet onderzoeken.

13 oktober 2005 2e commissievergadering. Verrassende opening van ministers, subsidie voor voetpaden rond grote steden.

8 november 2005 Plenaire vergadering van de Tweede Kamer over het wandelbeleid n.a.v. de commissievergadering van 13 oktober jl. Minister Veerman kwam over de brug met een subsidie voor voetpaden rond grote steden. Alle andere voorstellen werden opzij geschoven..

15 november 2005 is in de Tweede Kamer over 2 moties van Groen Links gestemd over het beleid van de Waterschappen gericht op wandelvoorzieningen. Een motie waarbij om een plan van aanpak werd gevraagd is afgestemd. Een 2e motie waarbij om een evaluatie werd gevraagd is wel aangenomen Hiermee is de behandeling van Wandelnota op politiek niveau beëindigd. Het wachten is nu op het rapport van de Commissie van Advies voor de Waterstaatwetgeving over de aanpassingen van de Wegenwet.

De Commissie is bij Nemo langs geweest en bij andere wandelorganisaties om informatie te verzamelen.

De grote vraag is of voetpaden wettelijk beschermd blijven.

A6-A9-NEE: Nemo actie-wandelingen

Geen snelweg door het Gein, wel wandelpaden!

De komende zomer gaat Nemo actie voeren tegen de snelwegplannen door het Gein en het Naardermeer. Nemo wil meer wandelpaden in de regio Abcoude, Weesp en Naarden. Hier is nu de snelweg A6-A9 gepland. Nemo wil deze snelweg niet en wil het gebied juist veel aantrekkelijker maken voor wandelaars en fietsers.

Om te zorgen voor blijvende wandelpaden in het gebied, heeft GroenLinks eind februari voorstellen ingediend in de Provinciale Staten van Noord-Holland en Utrecht voor de financiering van meer wandelpaden in de regio Abcoude-Weesp-Naarden. Volgens afspraak in de Tweede Kamer zal minister Veerman dan de helft bij betalen. Deze afspraak is voortgekomen uit het GroenLinks-Wandeloffensief. Nemo is met GroenLinks is fel tegen de aanleg van de verbindingssnelweg A6-A9. Dat zou het mooie landschap totaal verpesten. Dit mooie gebied mag geen lelijk snelweglandschap worden, maar moet juist een toegankelijk gebied worden voor wandelaars en fietsers. Nemo vindt de A6-A9 een overbodige weg, want er zijn prima alternatieven. Eén op de twee forenzen uit Almere reist al met de trein. Er moet meer geïnvesteerd worden in beter en sneller openbaar vervoer rondom Amsterdam. Daarnaast kun je files en milieuvuiling effectiever bestrijden door auto's een eerlijke prijs voor de weg te laten betalen. Een kilometerheffing dus in plaats van extra asfalt.

De A6-A9 vormt een bedreiging voor de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit van het gebied tussen Amsterdam, Almere, het Gooi en Abcoude. Zij brengt ernstige schade toe aan drie Nationale Landschappen Groene Hart,

Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Landschappen die zijn aangewezen als belvedèregebied. De Stelling staat zelfs op de werelderfgoedlijst van Unesco en de Nieuwe Hollandse Waterlinie is daarvoor genomineerd. Tevens zal een A6-A9 verbinding het door de EU erkende en gediplomeerde natuurgebied het Naardermeer aantasten, het tracé gaat dwars door de bufferzone van het Naardermeer en zal verdergaande versnippering van de ecologische relaties betekenen. De nabijheid van een mogelijke tunnelmond zal licht, geluid en luchtverontreiniging in het Vogel- en Habitatrichtlijngebied veroorzaken. De A6-A9 vormt, zowel bovengronds als ondergronds, een bedreiging voor de waterhuishouding van het Naardermeer en de Gooise zandgronden. Ook doorsnijdt een A6-A9 verbinding het aardkundig monument Vecht- en Aetsveldsepolder en het open veenweidegebied. De weg bedreigt het agrarische karakter van en de bijzondere flora en fauna in de Nieuwe Keverdijkse Polder en de Aetsveldsepolder en tast daarnaast de rivieren het Gein en de Vecht ernstig aan. Bovenstaande gebieden maken deel uit van de ecologische hoofdstructuur van Nederland en 'de Natte As', die bijzonder smal is in dit gebied. De Gein- en Vechtstreek is de laatste smalle groen/blauwe buffer tussen Amsterdam en het Gooi.

Poolse Pakket Service

Abonnement op Poolse producten

Nemo biedt smakelijke Poolse streekproducten aan, in de vorm van een abonnement. Twee keer per jaar wordt aan abonnees een pakket aangeboden met aantrekkelijke, typisch Poolse producten die in Nederland niet te krijgen zijn.

- Wanneer: 2x per jaar: een voorjaarspakket in mei en een winterpakket in januari.
- Inhoud: houdbare levensmiddelen, zo veel mogelijk ambachtelijke en lokale producten uit de regio van Stara Kamienica, aangevuld met recepten en achtergrondinformatie.
- Afhalen: Nemokantoor Amsterdam en het Wandelcafé, Tilburg en Leiden. Afhankelijk van de abonnementen worden de distributiepunten uitgebreid.
- Prijs: 20 euro per pakket. Betalen: via machtiging
- Bestellen: per email polen@pz.nl of tel 020-6817013, keuze uit eenmalig proefpakket, of abonnement april en dec 2005

Nemobibliotheek.

Nemo heeft op het kantoor in het Westerpark een uitgebreide sortering van boeken, atlassen en tijdschriften op het gebied van wandelen en natuurbehoud. Alles is ter inzage, er kan gekopieerd worden en soms kan een boek of tijdschrift uitgeleend worden.

Een duik in de boekenkast:

- alle Lange Afstand Wandelroutes (LAWroutes)
- de meeste wandelrouteboekjes, per provincie
- alle provincieatlassen van Nederland (schaal 1:25.000 en 1: 50.000)
- historische atlas van Nederland 1: 50.000
- de topografische atlas van België 1: 50.000
- veel kaartmateriaal en routeboekjes uit België
- veel boeken met achtergrondinformatie van bedevaartplaatsen tot Moord op het Pieterpad!

Tijdschriften:

Op Lemen Voeten; Grasduinen; Vogels: van de Vogelbescherming; Ons Amsterdam; Tour Aktief: van de ANWB; Natuurbehoud: van Natuur-monumenten; Lopend Vuur: van vereniging Te Voet; Lopende Zaken: Nieuwsbrief Stichting Wandelplatform LAW; Voetnoten: van de Nederlandse Wandelsportbond; Op Weg: Belgisch GRmagazine voor wandelen en fietsen;

Chauffeurs

In de vorige Vrije Wandelaar hebt u de noodkreet kunnen lezen, dat er een groot gebrek aan vrijwillige chauffeurs dreigde te ontstaan. Gelukkig is de oproep beantwoord en heeft Nemo er een nieuwe chauffeur bij! Het is Rienk Leemhuis, die de wandelingen tevens benut om zijn hond mee uit te nemen. Dus kunnen de wandelingen weer gewoon doorgaan, bedankt Rienk!

Gereedschap Actie Nemoland Polen

Ondanks alle beveiliging is er in Nemoland ingebroken en is al ons dure gereedschap gestolen. Er schijnt een professionele bende actief te zijn, want ook elders zijn inbraken gepleegd. Natuurlijk gaan we onze beveiliging verbeteren. Maar op dit moment betekent de diefstal een regelrechte ramp voor Nemo. We hebben het gereedschap echt nodig. Dit jaar willen we het sanitairgebouw verder opbouwen, en ook meer samenwerken met ons buurman Jozef. In mei krijgen we een stagiaire die speciaal voor het groen en de tuinen komt.

Daarom deze oproep. Wie kan Nemo helpen om de volgende apparaten aan te schaffen? Misschien weet je iemand die zijn gereedschap niet meer gebruikt, of weet je andere manieren om er goedkoop aan te komen. Er zijn veel merken op de markt die erg goedkoop zijn, maar die gaan ook gauw stuk en kunnen niet gerepareerd worden in Polen. Daar hebben we het liefst Stihl en Metabo (er is een Stihl-winkel in Jelenia Góra). Hieronder een lijst van de belangrijkste apparaten die we nodig hebben. Gezocht: Bosmaaier Stihl, Kettingzaag Stihl, grote kloppoommachine, cirkelzaag, decoupeerzaag, accu boormachine, haakse slijpmachine, schuurmachine (vlak en band).

ID-plaatsen bij Nemo bedreigd

De ID-regeling (vroeger Melkertbanen) is een vorm van gesubsidieerde arbeid die essentieel is voor het voortbestaan van Nemo. Per 1 januari 2006 werd de regeling overgeheveld van NV-Werk naar DWI (Dienst Werk en Inkomen), een fusie van NV-Werk, Maatwerk, Sociale Dienst en de Sociale Werkvoorziening. De uitvoering van de regeling werd gedelegeerd aan Pantar (onderdeel van de WRA-groep die ook de sociale werkplaatsen beheert). Pantar gaat voortvarend te werk en dreigt met stopzetting van de subsidie als Nemo niet meewerkt aan de uitstroom van haar medewerkers. De komende maand zal blijken hoe ernstig de dreiging is, en welke oplossingen Nemo kan aanbieden.

Verslag Brettenwandeling.

Samen met Groen Links afdelingen van de stadsdelen Westerpark, Bos en Lommer en Geuzenveld Slotermeer, heeft Nemo een Brettendag georganiseerd. De dag was ook bedoeld om Marijke Vos onder de aandacht te brengen omdat zij wethouder in Amsterdam wil worden. En tenslotte is Groen Links de enige partij die echt actie voert voor betere wandelmogelijkheden in de stad en daarbuiten. Verder brachten we een bezoek aan de Buurtboerderij, die gedoemd was tot de sloop maar dankzij krakers gered is en nu mag blijven bestaan, in een prachtig dromerig polderlandschapje in het Westerpark. Op de fiets door het Brettengebied en in de ruigte tussen Sloterdijk en Spaarnwoude, achter Tuinpark de Bretten, hadden we (Mathilde en Rita) een flinke ruigte uitgezocht om doorheen te struinen. De deelnemers waren erop voorbereid dus geen gemopper over prikkende braamstruiken en natte voeten! Veel oude bekende buurtgenoten liepen mee, zoals ons ex Nemobestuurslid Ruud Grondel. En natuurlijk ontbraken ook Nemoleden niet!

Oud&Nieuw week Wijlre 2005-2006

Onder de bezielende begeleiding van de zusters Foederer vond dit jaar de 14e Oud/Nieuw week in Wijlre plaats. Bij voorbaat was al beloofd dat het -naast het wandelen - een culinaire week zou worden. En daarin zijn we niet teleurgesteld! Iedere dag zorgde Gemma voor nieuwe verrassingen, die bij een van de deelnemers zelfs de uitdrukking "smaakexplosie" ontlokte. Wat duidde op een voor hem nieuwe euforische ervaring.

Limburg liet zich van zijn beste kant zien: Sneeuw! We liepen door een zwart-wit foto: Witte heuvels met zwart kantwerk van bomen en struiken, vakwerkboerderijen, een kasteel in de verte met een spot zon er op, het kerkorentje van Vaals, een heel stil bos of een sneeuwvlakte. Hartstikke mooi dus allemaal, maar tegelijk moest je wel blijven opletten waar je je voeten neerzette. Het beklimmen van de ijshellingen bleek simpeler dan het afdalen. Soms was het verstandiger om bij Siberische tegenwind een afslag eerder naar huis te nemen; Je had er natuurlijk ook bij die - traditiegetrouw - alle malaise trotseerden.

's Avonds vormden zich verschillende groepjes: er ontstond een klaverjasgroep, enkele scrabble-groepen en er waren uitzakbanken voor de lezers en de praters. Het klaverjassen kon heel lang door-gaan en bij het scrabbelen ging het er hard aan toe.

Oudejaarsavond werd gezamenlijk gevierd. Er was gevraagd om de eigen creativiteit aan te spreken, maar Laura en Gemma hadden het zekere voor het onzekere genomen en alvast een kwis bedacht.. Zes partijen streden om de eer. Er waren vreselijke vragen op juist die terreinen waar je geen bal van af wist. Daarna moest elk groepje een oer Hollands lied performen. Er werd nog meer mooi gezongen en vervolgens was er buiten een vuur. We klonken rond het vuur op het nieuwe jaar, niet wetend dat de boerderij een uur eerder in de fik had kunnen gaan toen een buurjongetje een brandend rotje door het openstaande kelderraam had gegooid. Na twaalf uur moest er verder gefeest worden vonden enkelen. Ze kregen er nog een aantal mee en de plaatselijke kroeg werd letterlijk veroverd door Nemo. Er werd nog uren geswingd! Ook autochtonen wierpen zich tenslotte op de dansvloer Om een uur of drie toog Nemo in een brede rij over de weg slingerend, zingend naar huis. Het was mooi geweest en men verspreide zich over de donkere en koude slaapzalen en de ijzeren stapelbedden: morgen een laatste wandeldag!

Tine Sijbesma, Wabien Manschot, foto Marjan Lambers

Kerst en Oud/Nieuw in Polen

Het was een barre winter in Polen. Zo bar als ze het in lange tijd niet meegemaakt hadden. Wij hebben daarvan mogen meegenieten in de kerstvakantie. Siberisch koud, alle wegen dichtgesneeuwd, prachtige sneeuwstormen. De groep heeft er zeker erg van genoten. De sfeer was opperbest, het Café was het warme middelpunt rond de houtkachel. Hier werd brood (en taart) gebakken, een kleed gewoven op het weefgetouw, gekookt en gegeten, spelletjes gedaan en vooral veel muziek gemaakt en gezongen!

Oudjaar was natuurlijk de Bonte Avond met veel muziek en verhalen. Ook waren er twee Poolse gasten (met gitaar) die zich makkelijk aanpasten aan de gezellige rommeligheid. Het hoogtepunt was misschien nog wel de gigantische sneeuwschuiver die even kwam buurten want de chauffeur bleek een goede bekende uit het dorp en was wel in voor een borrel. Ook hij begon spontaan Poolse liederen te zingen....Bij het kampvuur met veel mooi vuurwerk kwam de Wijlre-sfeer wel naar boven. Tenslotte hebben we zo'n 15 jaar om het kampvuur gestaan met oud en nieuw in Wijlre met Nemo-groepen. Ondanks de sneeuw kon er toch flink gewandeld worden. Elke dag wandelden we met een fikse omweg naar een boer of kunstenaar in de buurt voor de maaltijd. Kerstavond kookte de dochter van Gibes een typisch Pools kerstmaal en 2e Kerstdag werden we met muziek ontvangen in de galerie, waar we ook weer muziek gemaakt hebben. Vooral José kon haar improvisatietalent goed gebruiken in samenspel met de gitaren en jembé's En natuurlijk was het trekzakduo M&M present! Tot onze verrassing kwam er nog een Poolse theatergroep langs die op de zolder van het café een voorstelling gaf voor ons! Een indiaans ritueel, een aanklacht over het misbruik van de aarde, en wat we daartegen kunnen doen. Het was de eerste keer dat zolder zo intensief gebruikt werd en het is zeker geschikt gebleken voor kleinschalige theateroptredens.

Mathilde Andriessen

Wandelen met volle maan en zonnwende

Zoals je kunt kiezen voor een Nemo dagwandeling in Putten of een SNP-reis in Mexico; om te wandelen met je nieuwe vriendin of met een gezellige groep (met koffie en soep), zo kun je ook kiezen om in de nacht te wandelen. Met het duister om je heen als je intiemste vriend en als wandelroute, landschap en eindbestemming. Het duister is overal tegelijk, nu eens niet als ontij, nachtmerrie of duistere eigenschap. De keuze voor de nacht is letterlijk een sprong in het duister. Het duister als wandelmaatje, de nacht als routekaartje, het zwarte gat als startpunt en uitdaging

Volle maan, zonnwende en equinox

De volle maan, zonnwende en equinox markeren de gang van de zon en de seizoenen, die ook het ritme aan-given van de getijden (eb/vloed), de levensloop-cyclus, bi-polaire stemmingen en de maandstonden bij vrouwen (en mannen?). Wandelen op het ritme van zon en maan is een manier om deze cyclus te beleven en (weer) toe te eigenen. Tijdens de Zonnwende keert de zon en dagen gaan weer lengen (of korten). Tijdens de nachtevening of equinox is de zon precies halverwege en is de dag even lang als de nacht. Veel tempels zijn gebouwd voor de zonnwende (Stonehenge) en veel religies hebben er jaarfeesten van gemaakt (Kerstmis, Pasen, Sint Jan), maar de wisselingen maken ook angsten los, bijv. voor de nacht als afgrond en depressie en de daaruit opdui-kende monsters, weerwolven en manische toestanden.

Programma

We gaan komend jaar door met de avond-wandelingen. De nacht trekt. Start 18 uur vanaf het Amstelstation met de Nemobus. Terug vóór 24.00 uur. Afstand: ca. 12 tot 15 km. De bestemming is de nacht, waar we die beleven blijft steeds een verrassing. Dat merk je wel in de bus. Onderweg wordt gelopen zonder zaklantaarn. Soms worden teksten voorgelezen of gedichten. Je wordt van harte uitgenodigd om iets mee te nemen om voor te lezen (met een zaklantaarn). Het zijn allemaal avondwandelingen, alleen de wandeling op 21 juni is een nachtwandeling.

Ledenprijs € 12 (stadspas € 10) inclusief vervoer per Nemobus, begeleiding, koffie/thee vooraf, en een drankje achteraf. Schrijf je in voor de hele cyclus! Deelnemers van de hele cyclus krijgen een verrassing.

Agenda

Nachtwandeling zonnwende, kortste nacht: woensdag 21 juni 2006. Avondwandelingen: Begin van de herfst equinox-wandeling zaterdag 23 sept.

volle maanwandeling: op zaterdagen 15 april, 13 mei, 9 september, 7 oktober

De toekomst van Nemo

Een derde weg?

Nemo bestaat eigenlijk al 20 jaar. In 1986 ontstond het idee om een 'alternatieve reisorganisatie' op te zetten met de naam Nemo. Op 30 april 1988 werd de eerste (gele) Nemobus gekocht die in de zomer van 1988 werd opgeknapt. En op 11 september 1988 was de eerste Nemowandeling. Na 1073 dagwandelingen, 86 weekends en 72 wandelweken is het de vraag waar Nemo de volgende 20 jaar kan wandelen, waar ligt de toekomst van Nemo? Waarom zouden mensen lid worden en blijven van Nemo?

Niet toevallig is Nemo ontstaan in de tijd waarin het IJzeren Gordijn en de Berlijnse Muur het begaf. In de opengehakte gaten in de Muur verschenen nieuwe mogelijkheden en andere dimensies. Al in 1990 organiseerde Nemo de eerste groepsreis naar Polen en was getuige van het bezoek van de oude Bush aan Walesa in Gdansk. Daar ontstond de liefde voor Polen (en de hekel aan Bush). De oprichters van Nemo kenden elkaar uit de kraakbeweging die rond 1980 een korte en ongekende bloei kreeg rond de Grote Keizer (sgracht). Het was een periode van open(gekraakte) deuren en nieuwe leefstijlen. Dat Nemo over hekken klom en verbodsbordjes negeerde, was dan ook vanzelfsprekend. Achter de hekken doemde een magisch landschap op en de wandelaar die zich het landschap letterlijk toeëigende voelde zich god in Nederland.

Natuurlijk zouden de hemelbestormers en wereldverbeteraars verjaagd (ontruimd, bekeurd) worden door 'de heren' die de dagelijkse realiteit beheersen, net zo als de Titaantjes van Nescio. Ook kreeg Nemo het aan de stok met de politiek correcte wandelobby en het hekkenklimmen werd door andere wandelorganisaties (en veel medewandelaars) sterk afgekeurd. Verreweg de meeste wandelaars verkiezen immers de gebaande en gemarkeerde paden. Zelfs de naam Nemo werd gestolen door een groot museum, zodat nu regelmatig onze bezoekers naar het museum gaan en wij gebeld worden over openingstijden en parkeerplaatsen. Nemo zou nooit een instituut worden en nooit 'af' komen.

In Polen kregen we de ongekende mogelijkheid een nieuwe eigen werkelijkheid te creëren en ideeën te verwezenlijken die in Nederland onhaalbaar waren. Nemoland moest een nieuw Walden worden en sinds 1999 zijn ca. 1500 solidaire bezoekers geweest die hielpen het centrum op te bouwen. Alsof de duivel er mee speelde, ook Nemoland in Polen werd geconfronteerd met de gruwelijke realiteit: de vernietigende mijnbouwplannen pal voor de deur. Gelukkig zijn er nog steeds goede kansen om de mijn tegen te houden. Dezelfde weerbarstige realiteit vertoont zich voor Nemo ook als de afschaffing van de ID-regeling (Melkert-regeling) waarop Nemo drijft en de vertrekkende leden die liever bij de Wandelpool lopen of met een eigen groepje.

De ervaring van 20 jaar Nemo is dat vernieling en afsluiting van het landschap, hekken, prikkeldraad en hun bewakers de dagelijkse realiteit vormen die zich in elk tijdsbestel in andere vormen manifesteren. Ook zal het kwetsbare landschap altijd een prooi zijn van wegenbouwers en mijnbouwers. De magie van het landschap achter de hekken wordt door de bewakers van de dagelijkse realiteit snel afgeschermd met hekken en prikkeldraad.

De dagelijkse werkelijkheid bestaat bij de gratie van hekken en bewakers. "De moderne mens is een kampbewoner geworden" (Agamben, Homo Sacer). Is die realiteit een reden om de idealen verder op te schroeven, of juist om realist, cynicus of opportunist te worden? Is er nog toekomst voor Nemo? Moet Nemo weer een ideële hekken-bestormende ecologische actiegroep worden of als realist/ pragmaticus zich aansluiten bij het Wandelplatform en meer verzorgde wandelreizen organiseren voor 50 plussers, zodat we eindelijk kunnen uitstromen naar een betaalde baan?

3e weg

Misschien is er nog een derde weg, naast die van idealist/actievoerder en realist/fundi/realo. Eigenlijk meer een paadje of een voetspoor. Als we accepteren dat de werkelijkheid bestaat bij de gratie van hekken, dat de hekken bij wijze van spreken tussen de oren zitten, dan kunnen we ook besluiten om niet *buiten* de hekken onze weg te zoeken, maar *binnen* de hekken te blijven. De hekkenbouwers zijn overal in de vorm van mijnbouw-firma's, wegenbouwers, boeren die paden wegplougen, politici die het Groene Hart willen volbouwen of de ID-regeling afschaffen. Als we binnen de hekken blijven, hebben we geen last van ze, kunnen we ze negeren. In plaats van ons te fixeren op hekken(bouwers), zoeken we de wegen en paden die de bewakers niet kennen en waar ze nooit komen. Die manier van wandelen over ongebaande paden binnen de hekken noemt Nemo 'struinen'. Struinen kan overal, in je huiskamer, vanaf je voordeur en op elke polderdijk. Het gaat erom dat je je omgeving als binnenruimte (binnen de hekken) ervaart, en niet als buitenruimte (buiten de hekken). Door te struinen wordt het wandelen thuishkomen.

Elke wandeling biedt de mogelijkheid om af te wijken van een asfaltweg of aangelegd voetpad, en een voetspoor te volgen, te gaan struinen. Voetsporen zijn overal en het innerlijke landschap is voor de struiner volledig toegankelijk. Legale voetpaden zijn daarentegen steeds zeldzamer en het landschap wordt voor de buitengesloten wandelaar steeds ontoegankelijker. Hij wordt in het hekkenland dat Nederland heet, verjaagd naar het asfalt, waar het wandelen 'lopen' wordt, terug naar de parkeerplaats. De keuze voor het struinen is geen beslissing of een keuze, maar een toelaten; je laten binnensluiten. Het struinen begint bij de voordeur met het gevoel dat je de eerste voetstap zet in de verse sneeuw. De struiner geeft namen aan dingen waar nog geen woorden voor zijn. Daarmee kan hij de onbekende en bedreigde struingebieden een stem geven en daarmee opkomen voor het behoud van de vrije groene ruimte.

Peter Spruijt

In het voorjaar verschijnt een extra nummer van de Vrije Wandelaar over struinen met een nieuw wandelaanbod..

Boeken

Vogels in hun landschap

De mooiste vogelwandelingen in Nederland

Wandelaars houden meestal niet van vogelen en vogelaars houden niet van wandelen. Een wandelaar wil niet steeds stoppen om naar een piepertje te kijken, daar wordt je zo moe van. Een vogelaar die even een klevertje in zijn hunkijker heeft, is meteen de groep alweer kwijt! Dat heeft Nemo wel ervaren bij de organisatie van de vogelwandelingen. Maar nu heeft een (ex)lid van Nemo, Monica Wesseling, een boek geschreven over vogelwandelingen in Nederland. Een beschrijving van 24 gebieden met informatie over het gebied, de vogels die zich daar kunnen bevinden en een wandelroutebeschrijving. Geen garantie natuurlijk dat ze er ook zijn als jij er bent.

Vogelen in Amsterdam

De Vogelwerkgroep Amsterdam heeft samen met de KNNV Amsterdam een boek uitgegeven met een beschrijving van 30 gebieden rondom Amsterdam met de vogels die er voorkomen en hoe je het beschreven gebied bereiken kunt.

Ook vogels in Amsterdam zelf, die je er nooit zult verwachten. Zoals de slechvalk in de Hemcentrale, sperwers en de bosuil in de parken, scholeksters op grinddaken en de zwarte roodstaart, een echt bergvogeltje dat trouwens veel in Nemoland Polen voorkomt, nestelt zich in de gevels van kantoorgebouwen. Ook bosvogels voelen zich thuis in Amsterdam dankzij de vele oude bomen, zoals het boomkruipertje en de bonte specht. Echt een aanrader dit boek, kijk eens wat meer naar boven als je door de stad fietst, of in de boom voor je raam. Trouwens, op 20 februari zagen we een ooievaar midden in het Westerpark!

Gobi, de woestijn in mij door Reinhold Messner

De beroemde 60 jarige bergbeklimmer uit Zuid-Tirol is 5 jaar Europarlementariër van de Groenen. Ooit heeft hij alle 14 bergtoppen in de wereld boven de 8000 meter beklommen. Hij wil nog één keer een uitdaging aangaan: een trektocht door de Gobi-woestijn. Het is voor hem geen prestatietocht, hij reflecteert in zijn boek op blijvende waarden, zijn jeugd de globalisering en op waarden die sterker worden met het klimmen van de jaren.

(Byblos 2006)

Lopen doe je zelf. Vanuit je persoonlijke kracht je levensloopbaan sturen

Ineke van den Berg en Arienne van Galen.

Therapeuten en coachen ontdekken steeds meer het wandelen als manier om hun cliënten te helpen en letterlijk op pad te helpen. Wandelen wordt (aan de hand van therapeut/coach) een manier om "inzicht, inspiratie en meer vrijheid, licht en wijsheid" te verkrijgen. Wandelend smelten de blokkades die je tijdens je leven hebt opgedaan en ontdek je nieuwe mogelijkheden voor een stralende carrière: op de voorpagina zichtbaar als een wandelaar met naaldhakken... Of is dat laatste een foutje? Het gaat in het boek om de concentratie op je levensgebied en het hervinden van je persoonlijke kracht, gericht op loopbaanontwikkeling.

The Lonely Planet Guide to Experimental Travel

Deze reisgids beschrijft hoe je van reizen een spel kunt maken, waarbij de reismethode duidelijk is, maar de bestemming onduidelijk. Het doel is dat lezers zich laten inspireren en open stellen om een nieuwe en bijzondere reiservaring op te doen. "Let chance be our guide"! is het motto. Hiervoor heeft de redactie een aantal spellen of experimenten bedacht. Elk experiment wordt goed uitgelegd en aangevuld met informatie waar het experiment vandaan komt of waarop het gebaseerd is. Bij ieder spel wordt aangegeven wat je nodig hebt voor een experiment én welke methode gevolgd kan worden. De experimenten eindigen met een 'laboratorium resultaat' waarin de ervaringen van iemand die het experiment heeft uitgevoerd, beschreven worden. Ook wordt steeds de moeilijkheidsgraad aangegeven. In alle gevallen wordt de lezer vrijgelaten te improviseren.

Wandeltips

www.wandelzoekpagina.nl: de beste website voor wandelroutes in Nederland

De Wandelzoekpagina van Stefan Horn bevat niet alleen zoekmachines voor dagwandelingen, meerdaagse tochten en wandelvakanties, maar ook tips van wandelaars, wandelnieuwtjes, een maandelijks nieuwsbrief en een agenda voor natuurwandelingen.

www.tweevoeter.nl: alles over wandelen

De site van Wessel Zweers bevat praktische informatie voor wandelaars en dagelijks nieuws. Bijna alle aspecten van het wandelen komen aan bod: van praktische tips voor beginners tot achtergrondartikelen over landschap, natuur en milieu. Via de site kun je meer dan 500 boeken en gidsen bestellen. Verder kun je je abonneren op een gratis tweewekelijkse e-mailnieuwsbrief en is er een prikbord waar je vragen kunt stellen.